НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 20. ФЕБРУАРА 1875.

ГОДИНА IV.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

БРОЈ 17.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАНУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСИ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

Културно наслеђе Србије

КОСТА ТРИФКОВИЋ.

Зави се у црно српска Талијо, тугуј и пролевај сузе: Коста Трифковић, изабрани љубимац твој, а дика и понос наш, није више међу живима!

Јуче у среду 19. фебруара о. г. рано у зору оде светлим образом Богу на истину након дужег боловања, у 32. години живота свога.

Овај би лист био само сузама исписан, кад бисмо у овај мах, под синьим теретом велике туге и тешке жалости, хтели рећи шта смо у њему изгубили.

Губитак је велик! Изгубили смо много и премного! Наше позориште нарочито изгубило је у њему писца, који је нашу шаљиву игру задахнуо новим, свежим животом и виши јој полет дао.

Спомен, који је себи међу нама подигао у делима својима, трајаће докле и народа устраје!

Нека му је лака земьица!

ШЕКСПИР И СТАРОЕНГЛЕСКА ДРАМА.

(Наставак.)

Мистерије или миракулске игре, које се по узору француском од дванаестог века амо развише у Енглеској исто тако као и у Немачкој, могао бих доиста ћутке прећи, а и о моралима или моралним играма рећи ћу тек коју.

Још у старијим разним играма миракулским излазе алегоријске слике, на пр. у једанаестом комаду Ludus Coventriae, у којем се приказује „парламенат небески“, излазе на позорници оличене: истина, правда, мир и милосрђе, мало за тим па чак и смрт и мати смрти посташе слике оличене. Оваке слике су прелаз од приказа миракулских к моралнима. А под тим именом моралног приказа разумеваху они драму, којој су карактери алегорисани или симболисани, а садржајем се на то ишло, да буде за добар наук и рад унапређења моралности.

Док су год ти морални прикази бивали по свом првошколском основу, морали су они бити, већ по природи својој, ужасно теготни и без укуса, јер, крај најбоље воље, човек не може ништа отужније ни замислити, него ли што је каква позоришна збрка апстрактних појмова с моралним смером приде. И знамо, једино, што се у тим старинским моралним приказима допадало гледаоцима, то је смешна слика ђавола и порока, које су прешле амо из приказа миракулских. Порок су изваљали као какву лутку у дугој, шареној одећи, с бичем у руци, а ђавола су приказивали у образини и у оделу тако страшном, као што је народ себи њега у својој машти замишљао: лице накарађено грдним носом, сав умотан у кожи дугачке длаке па с репом и канџама. Представе моралних приказа изваљане су онако као и миракули.

Позорница (коју еглески зваше pageant или scaffold) дрвена на два или на три ката, била је на точковима, у доњем спрату су се глумци облачили, или је то било за пакао. Свака је дружина имала своју таку на точковима позорницу, на којој је свака свој комад о свом трошку приказивала. Доста пута докотурали би више таких позорница једну до друге, кад је требало за који комад већега простора за приказивање. Слабо која од тих позоришних глума, колико ми за њих разабрасмо, има мало или нема ни мало песничке вредности, и за нас вреде оне само толико, што су то као беочузи у ланцу, у свези у историји развијтка драме енглеске.

Уз те приказе моралне беху и игре с луткама, прикази пантомимски, чувиде и тима подобне забаве за народ, које су мање или више засецале у опсег драматски и биле су често тога ради, да се мало уплету и разгале отужни прикази „нравоучителни.“ Тако се развише као оно у Француза њихов Entremets, увод у представу, Interludes или међуигре, које процветаше особито за владе велељубивога Хајнрика VIII. и то су замети потоњој шаљивој игри. Најбоље таке комаде написа Џон Хајвуд, човек учен и изображен, који је свирајући у спинет био члан краљевске капеле и од године 1520. стао писати за позориште.

Међуигра звали су већ од Едварда IV. сваку позоришну појаву, уплетену у другој којој забави, али Хајвуд, са својим комадима са свим нове врсте, даде томе називу и са свим друго значење. Да вам покажем какве су биле те међуигре, хоћу да вам у кратко кажем садржај најстарије од отих. Та је названа: „Шаљива игра једног трже с отпустима грехова и калуђера и једнога попа и његовог суседа.“

(Наставиће се.)

ИСТИНА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Сан и јава), други део, историјска драма у 4 чина, од дра Милана Јовановића, представљена је у четвртак 6 фебруара.

Колико се први део ове билогије допада свима без разлике, толико овај други у главноме наилази на многе противнике, поред све своје врсноће у појединостима. И заиста, то је историја несрећне љубави, којој не можемо одати своје потпуно учешће; јер, срећом, поред строжијих појмова у нашем народу о светињи и неповредности брака, одбија нас од себе чежња и одбег удате жене, а нарочито мајке двоје деце, за страним љубавником. То је разнеженост срца, које се тони у осећању, али које је овде још страсније и јаче изражено. То је борба за не-

прекршно право страсти и њезине необузданости и бескрајности, слична оној из немачког књижевног периода „буре и навале“, само с другим правцем и метом. Ми бар од своје стране нисмо за то, да и у нашој књижевности наступи поменути духовни преврат што дубоко захвата, већ ако ће бити са срећним складним завршетком.

Што се приказивања тиче, палму тога вечера однела је Сајевићка (Софија), која је овога пута још боља била, него у првом делу, и Ружић (Кенигсмарк), који сад имаше мање прилике да се покаже, но у претходној драми. Сваку похвалу заслужују Сајевић (кнез), Маринковићка (кнегиња), којој је то једна од најбољих њезиних улога. Ружићка (грофица Буш). Недељковић (кнез наследник) беше пре опор, но сентименталан немачки идеалиста, коме је више стало да освоји софијино срце, него круну. Марковић (Турчин) беше више мргодан и гунђало, него што приличи источноме фаталисти, који своју судбину трпљиво и с резигнацијом сноси. Л. Хаџићева (Кнезебекова) и Лукић (Лајбиц) беху на свом месту, а Добриновић (Јурго) љубимац свију, који се радо смеју добрим досеткама и хумору. Публика је била одабрана и многобројна, и на крају изазиваше писца. Место аутора појавио се на сцени управитељ позоришни, А. Хаџић, да захвали публици у име писчево, те је том приликом примио и леп венац, који спремише поштоваоци песникове Музе.

Н.

ПОЗОРИШТЕ.

* **(Народно позориште у Загребу.)** У народном позоришту у Загребу било је 16. фебруара о. г. као што јављају „Nar. Nov.“ малога „скандала“ о представи опере „Дон Хуана.“ За тај дан била је заказана нова опера „Риј Бла,“ али се није могла давати, што се примадона Котасова с управом нешто завадила, на или није хтела или није могла певати. Света је било дупком у позоришту, па кад је оркестар почео свирати увод у оперу „Дон Хуан,“ на једанпут почеше из партера и с галерије звиждати и викати: „Котасова.“ Паметнији ударише у вику: „Риј Бла!“ Та вика трајала је више тренутака и једва је испало полицији за руком да наговором умири викаче. Представа опере „Дон Хуана“ свршила се за тим са свим у реду, само што је певачици Најгебауеровој публика демонстративно повлађивала.

* **(Руско позориште.)** „Русскій міръ“ јавља, да се у александровом позоришту у Петрограду први пут приказао шекспиров „Хамлет“ у корист глумца Нијског. Приказ оваког комада захтева не само веште глумце, него и добро промишљену игру, а тога не беше у већине руских приказивача. Међу тим и крај свију недостатака показала је ова представа, да руски свет не грамзи само за новостима, него да налази уметничког уживања и у озбиљним делима великих драматика.

* **(Народно позориште у Загребу.)** У народном позоришту у Загребу одређен је био од 23. фебруара до 4. марта овај ред позоришних представа: У уторак 23-ег: „Севиљски берберин“ (опера). — У четвртак 25-ог: „Рецепт против пуница“, „Партија пикета“, „Енглески“. — У суботу 27-ог: „Кришпино и Кума“ (опера у корист певача Новака). — У недељу 28-ог: „Клобучар и опанчар“. — У уторак 2-ог: „Кришпино и Кума. — У среду 3-ег: „Отело“ (први пут у корист глумца Т. Јовановића). — У четвртак 4-ог: „Великашица грађанскога рода“. — У суботу 6. марта: „Троватор“ (опера).

* **(Народно позориште у Загребу.)** „Obzor“ пише: „Одсек владин, коме је од сабора поверено народно позориште, ради што је могуће, да се наше народно позориште уништи. У каквим је неспретним рукама реферат позоришни код владе, доказује најбоље најновија владина наредба због које је већина чланова управнога одбора позоришнога дала оставку. Ми држимо, да та владина наредба не заслужује, ни да се подвргне критици, јер сама по себи доказује, да онај господин, који је ту наредбу саставио, нема појма о позоришној управи, која инак већ од више година само од њега зависи. Није чудо, што нам уз оваква референта позориште пропада. Крајње је време, да се бан у том питању одлучи: да се не даје водити од људи, који су може бити доказали своју бирократску вештину, али који из дана у дан показују, да о позоришту управо ништа не знају. Земља троши на позориште преко 32.000 фр. на годину, па да и није других разлога, овај је једини доста, да се свесна влада већ једном одлучи, шта ће да буде од тога завода. Треба тражити човека свесна, марљива, паметно енергична и патриотична, који ће сав свој труд уложити, да овај народни завод уреди и што се дисциплине и што се економског стања тиче, а не одгађати ствар ad calendas graecas, да све пропадне, што се толиким жртвама за петнаест година градило. Нека се не одговара, као скоро у свакој струци: нема човека. А где сте га тражили?! Само се оканите мисли, да предате позориште каквом закупнику у руке. Ако то учините, онда сте задали нашем позоришту последњи ударац, који му још треба, да са свим пропадне“.

* **(Руско позориште.)** Расписане награде за изворне руске драме налазе међу писцима веома слаба одзива. Г. 1872. основао је неки одески грађанин годишњу награду од 500 рубаља за једну изворну драму. Награду досуђује хисториско — филосовски факултет у Одеси. До сада се већ два пута расписивала та награда, али се нико није за њу пријавио.

КЊИЖЕВНОСТ.

* **(Ђулићи у мађарском преводу.)** На јавном, месечном, састанку кишфалудијевог друштва од 13. (25.) фебруара приказао је тајник Август Грегуш, „Ђулиће“ нашег Змај-Јована Јовановића у мађарском преводу од ђене Павловића. Тајник Грегуш прочитао је том приликом из „Ђулића“ 23. песме. Мађарски листови веле, да су „мисли у тим песмама лепе, да су те песме већином изливи срца што за народ свој куца, да су осећаји у тим песмама дубоки, језик у њима песнички, а начин је у њима лак и леп, као и у српским народним песмама. Превод је у опште добар, само што се преводилац на више места огрешио о дух мађарскога језика. „Ђулићи“ ће по свој прилици изаћи у „Летописима кишфалудијевог друштва“, који ће се ове године штампати.“

Издаје управа српског народног позорништа.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

36. ПРЕДСТАВА. **У ПРЕТПЛАТИ 24.**

У НОВОМЕ САДУ У ПЕТАК 21. ФЕБРУАРА 1875.

ПРВИ ПУТ:

ДИПЛОМАТА СТАРЕ ШКОЛЕ.

Шаљива игра у 3 чина, написао Хуго Милер, превео Б. Мушицки.

О С О Б Е:

Гроф Бланкенфелд, посланички саветник	Ружић.
Гроф Емил Бланкенфелд, синовац му	Сајевић.
Елеонора, емилова жена	Ј. Сајевићка.
Бароница Штраловица, елеонорина тетка	Д. Ружићка.
Јован, собар	Добриновић.
Давид, слуга	Бунић

Збива се на пољском добру грофа Емила, близу престонице.

Отвара се претплата на дванаест позоришних представа. Ко је год наумио да се претплати, а тако исто и наши досадањи поштовани претплатници, који желе задржати своја места, нека се изволе пријавити или у позоришној писарници (стану матичином), или у вече на каси, а коме је наручније, може то учинити и у трговини браће Поповића, или код скупљача претплате г. г. Корнела Јовановића, Ђоке М. Поповића и Светозара Крестића

Управа не обећава Бог зна шта, али ће се својски старати, да одабраним репертоаром, новим комадима и добрим представама набави позоришном свету уметничког уживања. Да ово нису тек празне речи, може се уверити сваки, ко погледа на ред позоришних представа у првој претплати и на приказане нове комаде. Кад на 24. представе дођу 11. нових комада, онда се може слободно и без зазора рећи, да је управа чинила све што је год могла, да задовољи претплатнике позориште, и да јој према томе није потребе обећавати, да ће јој и од сада бити главна брига, да то исто постигне.

Цена је претплати стара.

Поштовани претплатници умољавају се, да би изволели исплатити други део своје претплате или у трговини браће Поповића или у вече на каси.

☞ Због погреба Косте Трифковића представља се овај за јуче заказани комад данас. ☜

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9 И ПО САХАТА.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду.